

Facts & Figures: Ervaren discriminatie

1. Inleiding

De Vlaamse samenleving wordt steeds meer divers. Naast opportuniteiten brengt die evolutie ook grote uitdagingen met zich mee. Eén daarvan is dat ondanks alle geleverde inspanningen sommige mensen nog steeds ongelijk worden behandeld omwille van hun taal, huidskleur, etniciteit, herkomst, levensbeschouwelijke overtuiging, gender, leeftijd, seksuele oriëntatie, enz. ... Een samenleving tracht dergelijke vormen van discriminatie weg te werken door deze handelingen strafbaar te maken, maar ook door via onderwijs, vorming en media haar burgers meer tolerant en verdraagzaam te maken. Ondanks de vele energie die wordt geïnvesteerd in het wegwerken van discriminatie en de positieve invloed die hiervan uitgaat, blijft een gedeelte van de inwoners geconfronteerd met ongelijke behandeling omwille van hun vermeend 'anders' zijn. Het monitoren van dergelijke discriminatie-ervaringen vormt dan ook een essentieel element in de strijd tegen discriminatie en de mogelijke negatieve uitkomsten ervan. De ervaring zich gediscrimineerd te voelen omwille van geloof, taal of huidskleur gaat namelijk samen met een reeks negatieve uitkomsten betreffende het algemeen welbevinden, sociaal netwerk en het slachtofferschap van criminaliteit.

Deze Facts and Figures geeft een situatieschets van discriminatie-ervaringen op basis van geloof, taal of huidskleur bij Vlaamse jongeren. De cijfers in deze Facts and Figures zijn gebaseerd op een meer omvattend rapport dat vrij geconsulteerd kan worden op http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Ervaren_discriminatie_bij_Vlaamse_jongeren_ad_hoc_2016.pdf.

De gegevens die we hier gebruiken om ervaren discriminatie op etnisch-culturele gronden te bestuderen zijn afkomstig uit de meest recente JOP-monitoren. Deze werden verzameld door het Jeugdonderzoeksplatform. We steunen daarbij in hoofdzaak op de gegevens uit de JOP-monitor III en twee JOP-stedenmonitoren.

De indicator die we gebruiken voor het meten van ervaren discriminatie is gebaseerd op de vraag 'Heeft iemand je wel eens slecht behandeld vanwege je geloof, de taal die je spreekt, of je huidskleur?'. Deze vraag peilt naar de *persoonlijke ervaringen*¹ en naar *etnisch-culturele* discriminatie. De specifieke grond waarop men zich gediscrimineerd voelt (huidskleur, taal of geloof) kan niet verder gespecificeerd worden met de gebruikte data.

2. Algemene bevindingen empirische analyses

In het algemeen en gebaseerd op een aselechte steekproef rapporteerde in 2013 15,2% van de Vlaamse jongeren tussen 14 en 30 jaar minstens één keer slecht behandeld te zijn geweest omwille van zijn/haar geloof, taal of huidskleur (tabel 1). Deze algemene cijfers verhullen echter grote verschillen binnen de groepen jongeren. De gepercipieerde discriminatie neemt bijvoorbeeld duidelijk toe met de leeftijd van 12,9% (14-18 jaar) naar 14,3% (19-24 jaar) tot 17,2% (25-30 jaar). Er zijn eveneens genderverschillen te bemerken: jongens (16,9%) rapporteren meer dan meisjes (13,3%) dat ze discriminatie hebben ervaren (tabel 1). Het veruit belangrijkste kenmerk dat variatie verklaard in gepercipieerde discriminatie is echter het al dan niet hebben van een migratieachtergrond. Van de jongeren met een migratieachtergrond rapporteert 43% zich minstens één keer gediscrimineerd te hebben gevoeld en 6,8% geeft aan dat dit vaak heeft plaatsgevonden (tabel 1).

Tabel 1 Variatie in ervaren discriminatie bij Vlaamse jongeren op basis van de JOP-monitor III (2013)

Heeft iemand je wel eens slecht behandeld vanwege je geloof, de taal die je spreekt, of je huidskleur? (Rijpercentages, N=3030)					
Kenmerk	Neen, nooit	Ja, één keer	Ja, een paar keer	Ja, vaak	Gemiddelde
Algemeen	84,8	5,8	7,6	1,7	1,26
Leeftijd (X^2 : 20,560, p: 0,002; F: 6,577, p: 0,001)					
14-18 jaar	87,0	6,4	5,4	1,1	1,21
19-24 jaar	85,7	5,7	6,7	1,9	1,25
25-30 jaar	82,8	5,2	10,0	2,0	1,31
Geslacht (X^2 : 8,231, p: 0,041; F: 8,152, p: 0,004)					
Man	83,1	6,3	8,6	2,0	1,30
Vrouw	86,7	5,3	6,6	1,3	1,23
Migratiestatus (X^2 : 369,072, p: 0,000; F: 411,523, p: 0,000)					
Geen migratieachtergrond	90,1	4,5	4,7	0,7	1,16
Wel migratieachtergrond	56,8	13,4	23,1	6,7	1,80

¹ In de studie naar gepercipieerde discriminatie wordt soms ook gewerkt met indicatoren die peilen naar ervaren groepsdiscriminatie. Dat wil zeggen het gevoel te behoren tot een groep die in de samenleving soms gediscrimineerd wordt.

Bij jongeren met een migratieachtergrond ligt het niveau van de ervaren discriminatie gemiddeld hoger dan jongeren zonder migratieachtergrond. Zoals eerder beschreven doen zich bij de Vlaamse jongeren grote verschillen voor binnen de subgroepen, bij jongeren met een migratieachtergrond zijn deze verschillen nog meer uitgesproken. De ervaren discriminatie neemt bijvoorbeeld eveneens toe met de leeftijd, hoewel de sprongen voor jongeren met een migratieachtergrond groter zijn. Van de 14-18 jarigen geeft 37,1% aan discriminatie te hebben ervaren, 41,6% van de 19-24 jarigen en 48,5% van de 25-30 jarigen. Deze sprongen zijn het meest opvallend bij diegenen die aangeven frequenter discriminatie te hebben ervaren (tabel 2). Ook bij jongeren met een migratieachtergrond doen zich genderverschillen voor waarbij jongens (46,8%) zich vaker gediscrimineerd voelen dan meisjes (39,1%). De genderverschillen manifesteren zich net zoals bij de totale populatie (tabel 1) voornamelijk bij jongeren die zich een paar keer gediscrimineerd voelden.

Tabel 2 Variatie in ervaren discriminatie bij jongeren met een migratieachtergrond op basis van JOP-monitor III (2013)

Heeft iemand je wel eens slecht behandeld vanwege je geloof, de taal die je spreekt, of je huidskleur? (Rijpercentages, N= 477)					
Kenmerk	Neen, nooit	Ja, één keer	Ja, een paar keer	Ja, vaak	Gemiddelde
Algemeen	56,8	13,4	23,1	6,7	1,80
Leeftijd (X^2 : 11,043, p: 0,087; F: 4,048, p: 0,018)					
14-18 jaar	62,9	14,0	21,0	2,1	1,62
19-24 jaar	58,5	13,8	20,1	7,7	1,78
25-30 jaar	51,5	12,1	27,3	9,1	1,94
Geslacht (X^2 : 4,193, p: 0,241; F: 4,129, p: 0,043)					
Man	53,2	12,9	25,3	8,6	1,89
Vrouw	61,2	12,8	20,7	5,4	1,70
Migratiestatus (X^2 : 7,441, p: 0,241; F: 4,386, p: 0,037)					
2 ^{de} Generatie	55,5	14,0	23,2	7,3	1,83
3 ^{de} Generatie	73,0	4,9	22,0	0,0	1,46

De gepercipieerde discriminatie omwille van geloof, taal of huidskleur ligt in Vlaanderen het hoogst bij moslimjongeren: 51% van de moslimjongeren in Vlaanderen rapporteert zich minstens een keer omwille van zijn/haar geloof, taal of huidskleur gediscrimineerd te hebben gevoeld. Bij bijna 9% was dat vaak het geval (tabel 3). De overlap tussen het hebben van een migratieachtergrond en moslim zijn is groot. Jongeren met een migratieachtergrond die geen moslim zijn, rapporteren duidelijk minder ervaren discriminatie (38,1% geeft aan minstens één keer gediscrimineerd te zijn, zie tabel 3). Dat verschil suggereert dat jonge moslims met een migratieachtergrond op het vlak van ervaren discriminatie dubbel kwetsbaar zijn.

Tabel 3 Ervaren discriminatie naar levensbeschouwing bij jongeren met een migratieachtergrond op basis van JOP-monitor III (2013)

Heeft iemand je wel eens slecht behandeld vanwege je geloof, de taal die je spreekt, of je huidskleur? (Rijpercentages)					
Kenmerk	Neen, nooit	Ja, één keer	Ja, een paar keer	Ja, vaak	Gemiddelde
Religieuze overtuiging (X ² : 269,667, p: 0,000; F: 95,604, p: 0,000)					
Katholiek of Christelijk	88,2	5,3	5,6	0,9	1,19
Moslim	49,0	14,4	27,7	8,9	1,97
Vrijzinnig, niet gelovig, religieus onverschillig	87,5	5,5	5,9	1,1	1,21
Andere religieuze overtuiging	77,4	2,4	15,3	4,8	1,48

Het aantal jongeren met een migratieachtergrond ligt in de JOP-monitor III die gebaseerd is op een Vlaamse toevalssteekproef relatief laag. Om die reden is het zinvol gebruik te maken van een databank die speciaal verzameld werd om de etnische (en ook religieuze) diversiteit van de respondenten te maximaliseren. Om de verschillen in ervaren discriminatie naar de specifieke herkomst van jongeren met een migratieachtergrond te bestuderen maken we om die reden gebruik van de JOP-schoolmonitoren. De op basis van deze schoolmonitoren geconstrueerde databank focust op jongeren van de 2de en 3de graad secundair onderwijs in Antwerpen, Gent en de Nederlandstalige scholen in Brussel aangevuld met een steekproef van scholen buiten deze grootsteden. Deze gegevens tonen dat jongeren met Afrikaanse roots het meest rapporteren discriminatie te hebben ervaren: 65% ervoer minstens een keer discriminatie omwille van zijn/haar geloof, taal of huidskleur. In lijn met eerdere bevindingen bij volwassenen, vinden we dat jongeren met Marokkaanse roots (56%) vaker discriminatie ervaren dan jongeren met een Turkse achtergrond (43%) (tabel 4).

Tabel 4 Ervaren discriminatie in de grootsteden (Antwerpen-Brussel-Gent) naar etnische achtergrond op basis van de JOP-schoolmonitor Antwerpen-Gent (2012) en de JOP-schoolmonitor (2013)

Heeft iemand je wel eens slecht behandeld vanwege je geloof, de taal die je spreekt, of je huidskleur?					
Herkomst	nooit	ja, één keer	ja, een paar keer	ja, vaak	Gemiddelde*
Belg (N=1381)	75,7	9,4	12,3	2,5	1,42 ^a
Europa (N= 130)	69,2	13,8	11,5	5,4	1,53 ^{a,b}
Oost-EU (N=196)	61,2	13,3	21,9	3,6	1,68 ^{b,c,d}
Marokko (N=472)	44,5	16,3	26,9	12,3	2,07 ^{b,e}
Turkije (N=298)	56,7	14,1	22,5	6,7	1,79 ^c
Afrika (N=127)	35,4	14,2	36,2	14,2	2,29 ^b
Azië (N=137)	51,1	16,1	24,8	8,0	1,90 ^{c,d,e}
Rest (N=133)	52,6	15,8	24,8	6,8	1,86 ^{c,d}

* Gemiddeldes die eenzelfde superscript hebben verschillen niet significant (p < 0,050) van elkaar.

3. Besluit

Samengevat tonen de resultaten dat gepercipieerde discriminatie omwille van geloof, taal en huidskleur onder Vlaamse jongeren geen marginaal probleem is. Terwijl in steden als Antwerpen, Gent en Brussel het aandeel jongeren zonder migratieachtergrond onder de 50 procent zakte, blijkt bijna de helft van de jongeren met migratieachtergrond zich wel eens gediscrimineerd te hebben gevoeld. Meer specifiek geven de resultaten aan dat 43% van de jongeren met een migratieachtergrond al ooit eens discriminatie ervoer. Wanneer de specifieke etnische herkomst in rekening wordt genomen werpen de resultaten een interessante paradox op. Voorgaand onderzoek in Vlaanderen toont dat individuen van Marokkaanse en Turkse achtergrond in de publieke opinie vaker als vreemdeling worden beschouwd (Spruyt, Van der Noll & Vandenbossche, 2016). Op basis daarvan zou men verwachten dat deze groepen zich het vaakst gediscrimineerd voelen in vergelijking met andere etnische groepen. De resultaten uit deze Facts and Figures geven echter weer dat Vlamingen van Afrikaanse herkomst zich het vaakst gediscrimineerd voelen, ondanks het gegeven dat dit niet de groep is waar de publieke opinie in het algemeen en jongeren in het bijzonder het meest negatief over staan (voor jongeren zie Siongers, 2013). Dit is vermoedelijk het gevolg van ervaren discriminatie die plaats vindt op grond van de huidskleur. Verder onderzoek kan uitwijzen of dit werkelijk zo is.

Verder tonen de resultaten dat ervaren discriminatie eveneens sterk samenhangt met de geloofsovertuiging. 51% van de moslimjongeren in Vlaanderen rapporteert zich minstens één keer omwille van zijn/haar geloof, taal of huidskleur gediscrimineerd te hebben gevoeld. De overlap tussen het hebben van een migratieachtergrond en moslim zijn is uiteraard groot. Een van de opmerkelijkste bevindingen uit deze Facts and Figures is dat moslimjongeren met een migratieachtergrond het meest discriminatie ervaren. Dit maakt moslimjongeren met een migratieachtergrond dubbel kwetsbaar wanneer het gaat om etnisch-culturele discriminatie.

Voornamelijk bij jongeren met een migratieachtergrond, maar ook bij deze zonder migratieachtergrond bestaan er genderverschillen. Mannen voelen zich vaker gediscrimineerd dan vrouwen. Op basis van onze gegevens is het niet mogelijk uit te maken hoe dit genderverschil tot stand komt, maar deze vaststelling lijkt erg belangrijk om verder uit te diepen. Ten slotte neemt ervaren discriminatie bij Vlaamse jongeren toe met de leeftijd. Deze leeftijdsverschillen zijn meer uitgesproken bij jongeren met een migratieachtergrond. Dit is mogelijk te wijten aan de wijze van bevragen. Die peilt of jongeren 'ooit wel eens slecht behandeld zijn geweest vanwege hun geloof, de taal die ze spreken of hun huidskleur'. Naarmate de leeftijd toeneemt (en dus hoe groter het timeframe), hoe groter het risico op het ervaren van discriminatie.

Over het algemeen illustreren de resultaten, die voornamelijk beschouwd dienen te worden als uitnodiging voor verder onderzoek rond ervaren discriminatie, de nood om de problematiek te blijven monitoren.

Deze Facts and Figures is gebaseerd op:

Van Droogenbroeck, F., Spruyt, B., Mastari, L. & Siongers, J. (2016) Ervaren discriminatie bij Vlaamse jongeren. Een situatieschets. Ad Hoc Onderzoeksnota December 2016. Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, Vrije Universiteit Brussel.

Referentielijst:

Spruyt, B. & Van der Noll, J. (2016). The 'Islamized Stranger': on 'Chronic' versus 'Contextual' salience in the measurement of anti-Muslim prejudice. *Political Psychology*. [Online first].

Siongers, J. (2013). Bruggen bouwen in Vlaamse grootsteden: op zoek naar verklaringen voor sociale afstanden tussen verschillende culturen bij Antwerpse en Gentse jongeren. In N. Vettenburg, M. Elchardus, J. Put & S. Pleysier (Eds.), *Jong in Antwerpen en Gent. Bevindingen uit de JOP-monitor Antwerpen-Gent* (pp. 223-244). Leuven: Acco.